

Новосад Анастасія Сергіївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОВІДОМЛЕННЯ СПАДКОЄМЦЯ ПРО ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ, ОРГАНИ ТА ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ

Частина 1 статті 1220 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) встановлює норму щодо відкриття спадщини і передбачає, що спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою.

Порядок повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини передбачено Законом України «Про нотаріат», зокрема у статті 63 зазначається, що нотаріус або в сільських населених пунктах - посадова особа органу місцевого самоврядування, уповноважена на вчинення нотаріальних дій, отримавши від спадкоємців повідомлення про відкриття спадщини, зобов'язана повідомити про це тих спадкоємців, місце проживання або роботи яких відоме.

Нотаріус або посадова особа органу місцевого самоврядування, уповноважена на вчинення нотаріальних дій, також може зробити виклик спадкоємців шляхом публічного оголошення або повідомлення у пресі.

За загальним правилом, необхідність повідомлення усіх спадкоємців є як у нотаріуса в силу його обов'язку, так і у інших спадкоємців, оскільки в разі неповідомлення їх про відкриття спадщини вони вправі ставити питання про продовження строку на її прийняття, що, в остаточному рахунку, призводить до нестабільності їхніх прав до встановлення волі не повідомлених спадкоємців. Тому у такій ситуації початком провадження щодо повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини має бути встановлення факту існування спадщини. Для цього достатньо надати нотаріусу відомості про смерть особи і наявність після її смерті належного їй майна. У такому разі нотаріус повідомляє спадкоємців за власною ініціативою про вчинення провадження щодо охорони спадкового майна і тут же доцільно повідомляти про заходи щодо відкриття спадщини.

Коли ж до нотаріуса звернеться хоча б один із спадкоємців, то нотаріус може запропонувати йому повідомити інших спадкоємців усно у певний строк. Так, ч. 1 ст. 1281 ЦК саме на спадкоємців покладається обов'язок повідомити кредитора спадкодавця про відкриття спадщини, якщо їм відомо про його борги. Якщо ж у визначений нотаріусом строк інші спадкоємці не з'являться, нотаріус і у такому разі не звільняється від обов'язку повідомлення спадкоємців, оскільки фактично в спадковій справі не буде доказів передачі повідомлення.

Відповідно до підпункту 1.2 пункту 1 глави 10 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року №296/5 (далі-Порядок), при зверненні спадкоємця у зв'язку з відкриттям спадщини нотаріус з'ясовує відомості стосовно факту смерті спадкодавця, часу і місця відкриття спадщини, кола спадкоємців, наявності заповіту, наявності спадкового майна, його складу та місцезнаходження, необхідність вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. На підтвердження цих обставин від спадкоємців витребовуються документи, передбачені підпунктами 1.3, 1.4, 1.5, 1.13 пункту 1 глави 10 розділу II Порядку, які підтверджують вказані факти.

Відповідно до підпункту 2.1 пункту 2 глави 10 розділу II Порядку, спадкова справа заводиться нотаріусом за місцем відкриття спадщини на

підставі поданої (або такої, що надійшла поштою) першою заяви (повідомлення, телеграми) про прийняття спадщини, про відмову від прийняття спадщини, про відмову від спадщини, заяви про відкликання заяви про прийняття спадщини або про відмову від спадщини, заяви про видачу свідоцтва про право на спадщину, заяви спадкоємця на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі), заяви про видачу свідоцтва виконавцю заповіту, заяви виконавця заповіту про відмову від здійснення своїх повноважень, заяви другого з подружжя про видачу свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя, заяви про вжиття заходів до охорони спадкового майна, претензії кредиторів.

При заведенні спадкової справи нотаріус за даними Спадкового реєстру перевіряє наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту (підпункт 2.1 пункту 2 глави 10 розділу II Порядку).

Спадкова справа підлягає обов'язковій реєстрації у Книзі обліку і реєстрації спадкових справ, Алфавітній книзі обліку спадкових справ та у Спадковому реєстрі.

Заява про прийняття спадщини подається спадкоємцем особисто державному або приватному нотаріусу за місцем відкриття спадщини протягом шести місяців з часу відкриття спадщини (ст.ст. 1269, 1270 ЦК України).

Приймаючи від спадкоємців заяву про прийняття спадщини або про відмову від її прийняття, нотаріус зобов'язаний роз'яснити спадкоємцям їх право на відкликання такої заяви протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦК України.

Своєчасно надісланою вважається заява, справжність підпису особи на якій засвідчена (або не засвідчена) нотаріально, що направлена поштовим відправленням до закінчення шестимісячного строку для прийняття спадщини і яка надійшла нотаріусу після закінчення цього строку. Нотаріус приймає такі заяви, заводить спадкову справу та у випадку надходження заяви, справжність підпису на якій не засвідчено нотаріально, надсилає лист спадкоємцю, в якому пропонується надіслати заяву, оформлену належним чином, або особисто прибути до нотаріуса за місцем відкриття спадщини.

Обов'язковими даними, які повинні бути зазначені в заяві про прийняття спадщини, є назва державної нотаріальної контори чи прізвище, ім'я по батькові приватного нотаріуса (із зазначенням нотаріального округу), якому адресується заява, дані про спадкоємця (прізвище, ім'я, по батькові спадкоємця, місце його реєстрації), дані про спадкодавця (прізвище, ім'я, по батькові, дата смерті, дата народження, місце останньої реєстрації/проживання), у заяві про прийняття спадщини за законом обов'язково також зазначаються відомості про родинні, шлюбні (інші відносини) спадкоємця зі спадкодавцем, які є підставою закликання до спадкування, про наявність інших спадкоємців, які йому відомі, або про відсутність таких.

Згідно ст. 67 «Про нотаріат» свідоцтво про право на спадщину видається за письмовою заявою спадкоємців, які прийняли спадщину, на ім'я всіх спадкоємців або за їх бажанням кожному з них окремо.

Спадкоємець має подати дві заяви окремо, а саме: про прийняття спадщини та про видачу свідоцтва про право на спадщину.

Заява про видачу свідоцтва про право на спадщину повинна містити відомості про підставу прийняття спадщини спадкоємцем, склад спадкового майна, спадкове майно, на яке спадкоємець просить видати свідоцтво; в заяві про видачу свідоцтва про право на спадщину за заповітом обов'язково мають

бути зазначені особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, або вказано про їх відсутність. Виходячи з вимог Податкового кодексу України, в заявах про видачу свідоцтв про право на спадщину нотаріуси мають роз'яснювати спадкоємцям вимоги статті 174 Податкового кодексу України: розміри ставок оподаткування об'єктів спадщини (п. 174.2 ст. 174 Податкового кодексу України); що особами, відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці, які отримали спадщину, дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню, включається спадкоємцями до складу загального річного доходу платника податку і зазначається в річній податковій декларації, крім спадкоємців-нерезидентів, які зобов'язані сплатити податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини (п. 174.3 ст. 174 Податкового кодексу України).

При встановленні факту одночасного відкриття декількох спадкових справ (наприклад, за місцем проживання спадкодавця і за місцезнаходженням спадкового майна), спадкові справи, відкриті з порушенням вимог ст. 1221 ЦК, повинні бути передані за належністю нотаріусу, до компетенції якого входить ведення цієї спадкової справи (підпункт 2.7 пункту 2 глави 10 розділу II Порядку).

Статтею 1270 ЦК України встановлено строки для прийняття спадщини. Період у часі, протягом якого спадкоємець може вчинити передбачені законом дії, що спрямовані ним на прийняття спадщини, називається строком для прийняття спадщини.

Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

Якщо спадкоємець протягом цього строку не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її.

За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини.

Крім того, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини за письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. в редакції від 19.07.2017 р.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. в редакції від 10.09.2017 р.
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р № 3425-ХІІ в редакції від 04.06.2017 р.
4. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року №296/5

Калініченко Зоя Дмитрівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ ВИРІШЕННЯ РЕЗОНАНСНИХ ПРОБЛЕМ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

В результаті великого витоку документів від компанії Appleby, який отримав назву "Райське досє" (Paradise Papers) , та від юридичної компанії